

Zgodnja DANICA.

Katolišk cerkven list.

Danica izhaja vsak petek na celi polji, in velja po pošti za celo leto 4 gld. 60 kr., za pol leta 2 gld. 40 kr., za četrletje 1 gld. 30 kr. V tiskarnici sprejemana na leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrletje 1 gold.; ako zadene na ta dan praznik, izide Danica dan poprej.

Tečaj XXVI.

V Ljubljani 6. rožnika 1873.

List 23.

Kaj je tolerancija, terpnost, in če je dopustljiva.

(Konec.)

Ko je Cerkev zopet oživila zapadno rimsko cesarstvo, stopila je z državo še v tesnejšo zvezo in od Karola velikega počenši podal se je vsak rimski cesar v Rim k kronanju, kjer je poterdil sklepe svojih prednikov in prisegel, da hoče Cerkev braniti zoper njene sovražnike. Tako z državo zedinjeno keršanstvo bilo je državam pogoj tudi za politiške pravice, in tako rekoč za očitno življenje.

Ako je res, da se ne more vse hvaliti, kar se je godilo v tako imenovanem srednjem veku, je še bolj res, da je protestanško strančarstvo zgodovino tega časa tako zdelalo in popačilo, da mora tudi dobroserčnega čitatelja zbegati, kateri tega ne vé. Novejši preiskovalci, katoliški in pravični protestanški, so razkrili njih sleparstvo in laži ter so dogodbe postavili v pravo luč. Ni moj namen, zagovarjati napák, kar se jih je godilo v srednjem veku, tem manj, ko so jih izpeljevale keršanske države, a ne Cerkev; ali če pomislim, kako se dandanes pisari, ko pomislim, da je zgodovina večidel pisana od protestantov, žalibog, da se mora reči, da je katoličanstvo preveč zanemarjalo zgodovino, če pomislim, kako že itak pozitivni sovražniki Cerkve se poprijemajo vsih sredstev Cerkev ogerditi, in to je že njih princip, če pomislim, kacic virov se poprijemajo zakleti historiki, ko iz podlistikov in romanov kujejo historične data (dogodke), ko hipoteze (zgolj misli) postavljajo za djanja: kdo mi more priseči, da ne bodo zgodovinarji zajemali še iz knjižure „Barbara Ubrik“, da si je sodnijsko dokazano, da je vse samo in golo sleparstvo, „švindl“. Če vse to človek pomisli, mora že res ne oziraje se na druge dokaze dvomiti, ali je bil res srednji vek tako strašen, grozoviten, kakor ga ti ljudje načertujejo. Kdor hoče soditi o srednjem veku, mora pred očmi imeti vse razmere onega časa, in vsak mi bode priterdil, da v političnem življenji pozitivne in historične razmere veliko določujejo. Vladalo je v tej in oni reči lastno prepričanje, in ako se katoliškim vladam marsikaj poočita v oziru na drugoverce, so pa drugoverci še huje delali s keršanstvom. Naj omenim v prejšnjih časih le Arijanov. In ko se je protestanstvo proglasilo za državno vero, bili so politični vzori onega veka tako vkoreninjeni, da so bili spoznavalci stare vere proglašeni za državne zločine, da niso bili več pripravi opravljati državnih služb (znan je Tomaž Mor), da so morali zapušati deželo; naj omenim tu le iz novejših časov Elizabete Angleške, Kromvella. Kako se je delalo in se še dela z

Irci? Katoličani ob severnem morji se niso nič bolje počutili, in se menda še sedaj ne v „svobodni“ Prusiji, ko je stoletje „luči“, kakor nam kaže shod v Fuldi zbranih škofov, kakor reformatorji na Španjskem, kakor napovedujejo in delajo internacionalci, ki se vendar štulijo, da hočejo trinoštvo odpraviti, bratovstvo ustanoviti.

Ko so se tedaj prikazali navali reformacije, t. j. 16. in 17. veka, pretresli so vso Evropo in Cerkvi je žugal dvojni sovražnik, kateri je bil tem hujši, ker se je bil zvezal in zaklel zoper rimstvo, namreč: na večeru in skoraj po vsi srednji Evropi razširjajoči se protestantizem in kalvinizem; na jutru pa polumesec, kateri je teptal civilizacijo, ktera je poganjala pri evropejsko-slovanskih narodih. Curkoma je tekla kri na vzhodu in zahodu in še le po mnogih kervavih bitvah se je sklenil l. 1648 „vestfalski mir“. Rimsko cesarstvo oslabi, tesna zveza med keršanstvom, ali bolje rečeno, med katoličanstvom in rimskim cesarstvom razpade, določi se razmèrje med katoličani in protestanti; avgburški in pasovski sklep se priznata, l. 1624 postavi se za normalno, katoličanje in protestantje imajo na Nemškem enake pravice.

Ali spolnoval se je ta sklep blezo tako, kakor pri nas §. 19, stalo je na volji vsacega vladarja in deržalo se je stališče: „cujus regio, ejus et religio. Čigar zemlja, tega vera“. Kjer so bili sami katoličanje ali sami protestantje, bil bi mir; a kjer so bili zmešani, bili so vedni prepiri.

Na Avstrijskem, kjer so se cesarji večidel krepko ustavljali, posebno Ferdinand III in Leopold I, ni bilo nikdar vgodnih tal za protestanstvo; vladanja se niso mogli nikdar polastiti, dasiravno so vse žile napenjali, jih je vendar primeroma še sedaj malo v našem cesarstvu.

Ferdinand I, ki se je poganjal z nemškimi protestanti v Avgburgu in Pasovi, je domače pritiskal. Pervi menda je dal Maks II razglas v prid protestantom; bil je tako naklonjen protestantizmu, da so se bali katoličani, da bode odpadel k protestantizmu. Deržavno vendar niso bili spoznani na Avstrijskem in se niso mogli polastiti deržavnega kermila.

Še le Jožef II, oče centralizma, omejujvi avtonomijo (samovpravnost) posameznih dežel, je dal l. 1781 tudi glasoviti terpni patent, v katerem luteranom avgburške konfesije in nezedinjenim gerkom daje popolno versko prostost. Tudi judom je bil podelil deržavljske pravice, toda še skrajšane; shode sicer so smeli imeti v svojih tempeljnih, pa zvonov še ne, bilo je vse bolj na tihem.

Ta duh razširil se je tudi hitro po sosednjih deželah; na Pruskem izdal je taki razglas Friderik II; na Ruskem Katarina, na Angleškem je bil dan že l. 1778

V novejšem času so verstva v Avstriji politično priznane. Dovolijo se jim vse službe, po vseučiliških in ljudskih šolah se postavljajo drugoverci; pomnožili obilno in jako so se v kratkem judje, in kjer so, hitro mezgo narodovih korist na se obernejo, n. pr. v podonavskih krajinah, na Poljskem. S svojim kapitalom dobili so v pest „borze“ in časništvo, in v časnikih, zlu sedanjega veka, objedajo, gerdijo katoliško Cerkev in njene naprave, v svojem, temu narodu že prirojenem sovraštvu do vsega pozitivnega težko gledajo še katoliške naprave, združeni z liberalci, protestanti in brezverci hočejo vladati, in ko se jim katoličanstvo ustavlja z dovoljenimi sredstvi opirajoče se na svoje pravo, vpijejo, da je katoličanstvo nesterpljivo. Koliko pa v Avstriji koristi taka neomejena, razprežena prostost brez vsacega ozira, to so pokazale posebno naj poslednji čas tolike silovite bankarske sleparstva in več družih nesreč. Mi tudi skor nič ne dvomimo, da bi v vojskah ne bili tako globoko propadli, ako bi se bilo pri vojvodih in vojni potrebni oziri imelo na katoliško disciplino v vsih ozirih. —

Ravno taki ljudje Cerkev ločijo od države, zakon od zakramentov in vpeljujejo civilni zakon.

Toda kam pride to? Evropske države je vstanovilo keršanstvo, le v keršanstvu tedaj, zedinjene s Cerkvijo se morejo ohraniti. (Poskušali, to se vé, so že nasprotno, pa ne gre; kaj je napravila francoska revolucija, kaj zadnja komuna?)

In vzor države ne more biti to, da se loči od Cerkve, ali v smislu indifferentizma vse vérstva enako dobre, enako slabe imeti, ker to je ravno to, kakor če bi drevesu rekel, ono mora razdjati korenine, iz katerih serka sók in življenje, pa se bode vendar le ohranilo. Vera in nrvnost ste v tesni zvezi v vsaki državi. Kaj n. pr. je prisega brez verske vesti? Ali škoda le, da dandanes malo pravih značajev nahajamo, ko mnogi, ki imajo ali so imeli državne opravila v rokah, imajo vse kaj drugega kakor verske načela, ko pri raznih volitvah dostikrat naj bolj podpirajo demoralizacijo, ki so dolžni biti zgled naj dostojniše nrvnosti. K. M.

● potrebi nadaljevalnega izobraževanja pri duhovnikih.

(Semeniški govor.)

(Konec.)

III. Tolikanj bolj nam mora pri sercu biti lastno izobraževanje, kolikor manj so se upali zanemarjati ga tisti s posebnimi zmožnostmi obdarovani možje, ktere še danes občuduje ves kerščanski svet. Vsi sveti duhovni so ljubili učenje. Od sv. Ciprijana, škofa Kartaginskega, se bere, da ni bilo dneva, da ne bi bil bral učenega Tertulijana.¹⁾ — Sv. Hieronim spričuje sam od sebe, da je še v visoki starosti, hrepeneč po vednostih, šel v Aleksandrijo, Jeruzalem in bližnji Betlehem, v katerem poslednjem kraju je celo v ponočnih urah hodil poslušat nečega Baranija. — Sv. Krizostom, kateri je že kot lektor s tako učenostjo razlagal sv. pismo, da so ga vsi občudovali, se je pozneje vendar še podal v samoto, kjer je dve leti noč in dan bral in premišljeval sv. pismo.²⁾ — Sv. Avguštin, za škofa

izvoljen, je v nekem pismu Valeriju tožil, kako malo še zna in koliko se bode moral še učiti.³⁾ — Akoravno je sv. Frančišek Salezijan pri neki priložnosti v Rimu razodeval tako učenost, da so mu čestitali papež in drugi cerkveni učenjaki in akoravno se je njegovi bistroumnosti marsikterikrat morala umakniti vsa zofistična prekanjenost krivovercev, vendar do konca svojega življenja ni opustil lastnega učenja. — Sv. Karol Boromej, vredni naslednik sv. Ambroža na Milanskem škofovem prestolu, je vsak dan klečel bral sv. pismo. — Ako so tedaj ti in drugi sv. duhovni, katerih vseh naštetih mi ni mogoče, s tako vestnostjo pomnoževali svoje znanosti, ali bodemo mi, ponosni na pičlo vednost, ki jo bodemo nesli iz te hiše, z dobro vestjo smeli opuščati samouk? Ali nas ne bode morala rudečica obiliti, če bodemo mi, pravi pritlikovci v primeri s takimi duhovnimi velikani, brez lastnega učenja hotli zadostovati tirjatvam prihodnjega stanú?

IV. Kaj pa cerkev pravi v taki zadevi? Ali ona tudi želi, da bi njeni duhovniki ne zanemarjali nadaljevalnega, stanu primerne, lastnega izobraževanja? Da, ona tega ne samo želi, ampak celo zahteva! Ona, v ktere naročju so se naj lepše razcvetale vednosti in umetnije, hoče, da bi tudi njeni služabniki skerbili za potrebno vednost, ker je prepričana, da nevedna duhovščina ne more s pridom delati za razširjevanje Božjega kraljestva. „Ignorantia, mater cunctorum errorum, pravi 4. Toletanski zbor, maxime in sacerdotibus Dei vitanda est, qui docendi officium in populis susceperunt.“⁴⁾ Pa cerkev od duhovnov ne zahteva le sploh vednosti, temuč v cerkvenem zakoniku se imenujejo ne- ktere vednosti, ktere je ona tirjala s posebno natančnostjo, med drugimi znanje cerkvenih postav: „Nulli sacerdotum liceat canones ignorare.“⁵⁾ Za časa sv. Avguština je moral vsak duhoven imeti določene knjige, ktere najdemo našete v cerkvenem zakoniku (c. 5. D. 38.). Posebnega pomislika vredno je pri tem to, da vsak, kateri le ene izmed teh knjig ni imel, ni bil vreden spoznan imena duhoven: „ex quibus omnibus si unum defuerit, sacerdotis nomen vix in eo constabit.“⁶⁾ V poznejših časih so pa pokrajni zbori (conc. prov.), sosebeno v nemških krajih, določevali knjige, ktere si je moral po tem omisliti vsak duhoven.⁷⁾ Škofje pa so pri obiskovanju svojih škofij strogo na to gledali, ali imajo in rabijo duhovni tudi dotične knjige.⁸⁾ Pri nas pa imamo vstanovitve ranjega mil. škofa, valed ktere se vsakokratnim čertetoletnikom za določen znesek kupujejo knjige bogoslovskega zapopadka. Kaj so pač veliku- dušni vstanovitelji hotli doseči s to vstanovitvijo? Brez dvoma so imeli tudi blagi namen duhovne nekako moralično prisiliti, da bi tudi med svojim pastirovanjem ne zanemarjali stanu primerne izobraževanja. Že ta misel tedaj nas mora nagibovati in vnemati za pridnost in marljivost v bogoslovski vednosti.

V. Če je bila pa skerb za svoje izobraževanje duhovnu kterikrat potrebna, se ta potreba kaže še posebno dandanes. — Vék, v katerem živimo, je vék napredka — vsaj tako ga imenujejo. Vse hrepeni po napredku, vse se hoče izobraževati. Res je sicer, da so se vednosti v vsakem času bolj ali manj obdelovale, toda take marljivosti na tem polju, kakoršno nahajamo sedaj, menda še ni doživel svet. Kteri čas nam pač

¹⁾ S. Augustinus. Ep. 148. ad Valer.

²⁾ Conc. Tolet. IV. c. 24 (c. 4. D. 38.)

³⁾ c. 4. D. 38.

⁴⁾ c. 5. D. 38.

⁵⁾ Sinodalstatuten v. Regensburg v. J. 1588.

⁶⁾ Diocesansynode v. Metz 1698.

¹⁾ S. Hieron: de vir. illustr. c. 53.

²⁾ Palladius. Dial. de vita d. Crys.

more pokazati toliko vednostnih časopisov, brošur in knjig, kakor ravno dandanes? Če pogledamo v učiteljske pripravnice, koliko predmetov se morajo učiti prihodnji odgojitelji mladine in s kako natančnostjo se tudi vse od njih tirja! Še celo otrocičev v ljudskih šolah ne pusté pri miru; učiti se morejo naj novejši čas taci reči, ktere smo si prilastovali nekda še le na srednjih šolah. Nočem sicer zagovarjati modernega napredka, tudi ni moj namen, da bi skazoval dobro in slabo stran današnje izolike, a tajiti se ne dá nekako hrepenenje po večjem izobraževanju. Ako so pa okoliščine take, ako se vse giblje in dela, ali smé duhoven roké križem deržati? Ali hoče on, ktereга „ustnice naj učenost ohranijo“, zastajati? To pa bođe gotovo, ako ne bođe vedno skerbél za svoje izobraževanje.

Še iz drugega vzroka je duhoven dandanes tako rekoč primoran pridno se pečati z vednostmi, sosebno bogoslovskimi. Kdor mirno opazuje dandanašnje razmere, se kmalo prepriča, da je boj, ki se je vnel zoper cerkev in kar je ž njo v zvezi, vsaj večjidel boj z duhovnim orožjem. Nejeverstvo in krivoverstvo se vojskuje velik del z orožjem zasramovanja in psovanja, pa vender dostikrat tudi z orožjem vednosti zoper kerščanstvo in katoličanstvo. Ni je skor vednosti, ktere ne bi se posluževali naši nasprotniki, udrihati po cerkvi in njenih napravah. Še celo v bogoslovje segajo ti prederzneži in ga za svoje namene zlorabijo. Cerkvene zakone po svoje razlagajo, še tako gotova in dognana zgodovinska fakta, če so jim zoperna, prederzno in nesramno tajijo ali zavijajo, nasproti pa izmišljene bajke po svetu trosijo itd. Vzroka dovolj tedaj za duhovne, bolj in bolj se vterjevati v pravi učenosti, da se ta „falsi nominis scientia“¹⁾ naših sovragov osramotuje in njena praznost in notranja puhloba vsemu svetu razodeva. Slab vojak, ki ne zná braniti svoje očetnjave, slab duhoven, ki se zaradi pomanjkanja potrebnih véd ne more potegovati za pravice svoje tolikanj preganjane matere cerkve!

Jako se tedaj motijo vsi tisti, ki menijo, da z doveršenim četrtem letom v semenišču je končano tudi vsako učenje! Sedaj opustiti lastno izobraževanje, bi se reklo, od sebe vreči orožje, ravno kadar se približuje sovražnik. Ne počivati ne, ampak delati se mora in za boj se pripravljati. Zato naj skerbi vsak, da se mu orožje ne skerha, in če se je pa vender — le skerhalo, naj ga, kakor hitro mogoče, spet nabrusi, da sovrážnik ne pride in ga ne premaga.

Čas, v kterem živimo, je važen in odločiven! Od vseh strani prežijo na duhovstvo; pripraviti ga hočejo ob vse zaupanje pri ljudstvu. Finsterlinge, Feinde jeglichen Fortschrittes, Volksverdummer! zato kričijo na vse gerlo. Pokažimo jim mi djansko, da to vse ni res, pokažimo jim, kak je njih napredek, kakov naš! A ne dajajmo jim še prilike gerditu in psovati nas. Ljubimo tedaj vednosti! Trenutek, v kterem bomo zapustili to hišo, naj ne bo tudi trenutek, v kterem bi za zmeraj slovo rekli vsakemu učenju. Milost Božja, ki jo bomo prejeli pri ordinaciji, nam ne daje tudi potrebne učenosti, mora jo ali že v nas najti, ali je pa spodbudek, si jo pridobivati. Ljubimo vednost, sej je lepa že sama na sebi, lepa še posebno gledé namena, ktereга hoče doseči — namreč slavo Božjo. Kolikor bolj se bomo pečali ž njo, toliko bolj bomo spoznavali tudi njeno notranjo lepoto. Tako bomo pa tudi spolnovali eno naših naj imenitniših dolžnosti, in prepričani bodimo: Deus dabit incrementum!

J. E.

Amerikanski Nemec o Bismarkiju.

„Novojorški cerkveni list je pod napisom „mračne reči“ naznanoval, kako se sadaj godi po Nemškem. Ni treba biti „pessimist“ ali mračnogled, méni nemški naselec, in vender človek spozná, da je v Nemčiji prav pustó. Nekdo, ki je bil svojo staro domovino obiskal, pravi, da je komaj verjeti, kako revno in žalostno je sadaj na Nemškem. Ne le katoličani, ampak tudi protestanti, kteri do vere še kaj deržé, so silno nezadovoljni. Le „špehjudje“ in nejeverniki poskakujejo in se radujejo kakor vrabci, kadar pridejo v lastovičje gnjezdó. Pri verčku óla se precej vidi, kako gospodiči (junkjerji) in častniki, vradniki in časnikarski pisáci, kteri so liberalnega plemena, povsod zvonec nosijo. Meščan, delavec, kmet ne veljá nič in ne smé ziniti. Duhovnom so roke zvezane in zanikarne osebnosti po vsih kotih in koncéh z njimi vohajo. In kakor z duhovni, tako delajo v vsimi, ki so razvpiti za „ultramontance“, ker z liberalnimi zanikarneži ne kréhajo zoper papeža, škofe in duhovne.

Verh tega, pravi amerikanski Nemec, so veči del vsi časnikarji, ki hočejo veljati za „fortsrittlerje“, taki sužnji, da vsemu priploskujejo in kakor kak božji „orakel“ časté, kar koli izhaja od Bismarka in njegovega pajdaštva. Liste pa, ki k vsemu berlinskemu počenjanju ne prikimujejo, ki njih besede in djanja grajajo, ki unim neljube reči razglasujejo, kakor papeževe nagovore, take ovajajo za napadnike na nemško veličanstvo in jih devajo pod pečat, vrednike tožijo, za denar globijo in z ječo tarejo. —

Cerkev in vera ne bodi nič; državnemu maliku naj se vse žrtvuje, kakor nekdanjemu kanaanskemu Molohu. Bil je ta Moloh votel steber iz brona, z volovsko glavo in z razstegnjenima rokama, kakor bi hotel nekaj sprejeti. Kadar je bil Moloh razbeljen, so mu malikovavci dali otroka na tace. Da bi pa starši ne slišali, kako mladi revček cvili in bi noben človeški občutljnej ne motil satanskega početja, so na bobne bili, zato so judovski liberaluhi, kadar so se „poajdili“ in tudi po neverško malikovali, ta kraj imenovali „Tofet“ (Bobnarico). Bilo je to zraven doline „Josafat“. Vender pravim judom se je „molohovanje“ gnjusilo, kakor se sadaj pravim kristjanom gnjusi novo ajdovstvo.

Toda kaj napoveduje pravični Bog častivcem Moloha? V Jeremiju se bere: „Zato glej, dnevi pridejo, pravi Gospod, in nič več se ne poreče Tofet, ampak dolina morije, in v Tofetu bođe pokopališče... In storil bom, da v Judovih mestih in po jeruzalemskih ulicah (kjer so pod Ahaz-om in Manasetom tudi Molohu darovali) bo potihnil glas veselja in vriskanja, glas ženinov in glas nevestin; ker dežela bo v pušavo“. (Jer. 7, 30 id.) Še veliko enacega govori Gospod pri Jeremiju (32, 35 id. in 49, 2 id.). Pri Sofoniju preroku pa žuga, kako bođe tepel kneze in kraljeve sinove in vse, ki hodijo v tujih oblekah (ki neverstvu služijo). Obiskal jih bođe, kteri se prevzetno vzdigujejo nad tempelj — sedaj nad sv. Cerkev —; vsi ki so se v srebro zavili (mnogoteri barantači s koncesijami, podkupljeni preganjavci cerkve Gospodove) bođe poginili... Srebro in zlato jih ne bo moglo rešiti v dan jeze Gospodove (Sof. 1...)

Tako sklepa amerik. list. Ne francoske milijarde, ne pruske pikethaube in iglenke ne bodo mogle oteti modernega Rabata v dan jeze Gospodove, kadar se bođe ogenj vlil čez vse, kteri so darovali Molohu. (Rabat je bilo amoniško mesto, takrat zlo toliko, kakor je sedaj Berlin, kteremu je Bog žugal, da bo čez-nj dopustil vojno vpitje, in bo na kupu ležalo razdjano.)

¹⁾ I. Tim. VI. 20.

(Konec.)

Večkrat beremo hude graje zoper „odpadnike“ in „izdajalce“ slovenskega naroda. Radi bi pa vedili, kaj marsikteri ljudje mislijo o raznih plemenih izdajalcev? Ali so gerdi in ostudni le ene same verste izdajalci, ali pa vsakteri izdajalci, in ali so večji ostudneži izdajalci telesnih ali izdajalci dušnih in večnih narodovih koristi? Če je odpadnik od slovenskih narodovnih pravic, kar se tiče domačega jezika itd. — izdajalec, ali ni odpadnik od vere svojih očetov in novopečeni njen sovražnik tudi izdajalec? Ako se k pravicam našega naroda šteje pred drugim vera njegovih očetov, ali ni tisti, ki vero svojega naroda čerti, celo v nič deva, sramoti, zaverže, tudi izdajalec?

Ako kdo moje pravice tako poškoduje, da moram zato dolgo terpeti, je on moj velik sovražnik. Ako me kdo tako poškoduje in mojo srečo pokoplje, da vse žive dni terpim, je taki človek — nečlovek, izdajalec vse moje sreče, naj večji sovražnik. Kaj pa, vprašam dalje, ako mi kdo pokopuje tudi celó moj dušni pokoj in me še po smerti — za vselej nesrečnega hoče storiti, ali res stori nesrečnega mene, ali ktereга mojih družih? Kakošen je pa ta izdajalec? — In če kdo ne le enega, ampak več ljudi, če tudi ves svoj narod tako slepari, zapeljuje, mu vero v nič deva, vse njegovo prizadevanje le samo na časno obrača, ga zoper njegovo lastno mater Cerkev hujska, Cerkvi zveste sine s primki obklada, naj svetejši pravice svoje lastne Cerkve sovraži, sploh tako svoje rojake napeljuje in zapeljuje, da bi bili slepi, gluhi in nemarni za vse to, kar tiče njih večno srečo: kdo je taki človek? je to prijatelj? je pospeševalec narodove sreče? je to „domoljub“, „narodnjak“, kaj? Ali ni taki naj večji izdajalec?

„Naj večji izdajalec?“ prashaš, se čudiš, se za glavo deržiš, se rohljaš!

„Naj večji izdajalec“ — ti še enkrat ponovim. Zakaj, če doživim, da ima naš narod tudi vse jezikovne pravice, če so vse šole po slovenskih krajih slovenske, če se po vsih pisarnicah ne sliši družega razun slovenščine itd.; če je pa pri tem narod tudi od domačih izdajcev tako zapeljan, zgubljen, zbežan, da živi in umira brez Boga in vere, celo sam sebe v svoji nejeveri morebiti mori, in sploh tako živi in umira, da se ga po nezmotljivih naukah sv. vere gotovo večina vekomaj pogubi: kaj pomaga potem vsemu narodu in vsakemu narodovcu posebej vsa „narodnost“, ko si mu nar boljši del ugrabil in ga za njegovo srečo po smerti osleparil?

„Vekomaj pogubi... A — kaj to prazno strašilo?“ — slišim nejeverno odkrohotanje namesto odgovora.

Ali tako tedaj? ... Zdaj sva skupaj: večne resnice so zgolj strašilo! Zdaj si se izdal, da si odpadnik, — kakor v svojem življenji, tako tudi v svojem sercu in umu. Zakaj pa tega nisi kar naravnost in že davno očitno povedal, da bi te naš narod poznal, kakošen brezverski čuk si ti? — Ti tedaj si sam brezverec, zato ni čudo, da brezverstvo terdiš in razširjaš, kar je po evangeliju in po zdravi pameti obsojeno in naravnost prepovedano. Ker pa vender človek nekaj le hoče imeti, za kar se prijéma, si ti obvisel le še za „slovenski jezik“ z nekterimi pritliklji, in to čislaš za svojo in svojega naroda naj večji srečo....

Tako se lovi človek, ako namen preverne, v take zadrege pride. Pialmist pravi: „Verujem, zato spoznavam (confiteor); ti pa ne veruješ, zato tudi ne spoznavaš, si „konfesijonsloz“, — in Kristus je napovedal sodbo nejeveri in toraj „konfesijonsloznosti“, rekoč: „Kdor ne veruje, bo pogubljen“.

Veliko veliko so še preterpeli oo. kapucini po svojih misijonskih krajih in med hudimi sovražniki. Ko so pa Engadinci luč prave vere z vsakoverstnimi pripomočki potuhnjenosti, hudobije, zvižace itd. od sebe odvracevali, so prosili misijonarjev drugi kraji, cele doline, V letih 1630—1640 so se misijonarji vedno bolj in bolj obračali dolinam gornji Halbsstein, spodaji Halbsstein, Domlešg, srednje in zadnje Rene.

V l. 1639 so bili poslednjič z novo togoto oo. izgnani iz vsih samostanov srednjega in zgornjega Engadina, ter se niso več vernili. Samo v Terasp-u, prav blizu tirolske meje, in v Münster-ju sta ostala 2 samostana pod varstvom Avstrije, ktera sta še dandanes pod severno tirolsko provincijo.

Tudi v imenovanih dolinah so se misijonarji imeli boriti s težavami in pogosto tudi z nasprotovanji. Toda vterjeni že v engadinskih preganjanjih so vse prestali, in štel je misijon okoli l. 1650 že kakih 50 postaj. — Tukaj se konča naš letopis ter se spremeni v letopis posameznih samostanov.

Naj dodam zdaj le še kratko poročilo o sedanjih razmerah graubünskega ali retiškega misijona. — Naš misijon se imenuje retiški misijon, nasproti misoxskemu (Misox); — kapucinski misijon se mu pravi tudi v našem kantonu, in ima lastnega prednika (ako se ne motim s 16 samostani), kateri so se bili potem začeli in nadaljevali, ko so se bili preganjani sobratje milanske provincije umaknili iz Engadina.

Naš misijon šteje zdaj 23 samostanov in eno polno postajo. Samostani so prav za prav duhovnišnice in misijonarji (ad natum praefecti) župniki. Da se je število samostanov od 17. in 18. stoletja manjšalo, prihajalo je od pomanjkanja zmožnih misijonarjev. — Kakor je bilo že v začetku tega misijonskega spisa omenjeno, so bili namreč prvi misijonarji, kateri so bili vsemu preganjanju vkljub stanovitni ostali, vsi udje breške provincije. Ker je pa ta provincija vedno teže dajala dosti misijonarjev, so prišli svetni duhovni v posamezne samostane.

Zdelo se je, da je največi nesreča zadela naš misijon ob času Napoleona I, ker je bil ta mogočni premagovavec laške provincije odpravil, in tako tudi našemu misijonu vir zamašil.

V ti zadregi je pomagala propaganda, ter je prevzela misijon. Kjer so popred delali očetje iz ene same provincije, so zdaj iz različnih provincij, kakor jih propaganda ravno ima, ker se namreč pripravljajo v Rimu v občenem vstavu pri sv. Fidelu. Bati se je pa v novo, da propaganda zavoljo preganjanja samostanov po Laškem v poslednjem času kmalo ne bo mogla preskerbovati tih samostanov z misijonarji našega reda. Toda prepustimo to Božji previdnosti!*)

Naš misijon šteje za omenjenih 24 postaj 28 mašnikov. — Misijonar živi po očetovsko, spoštovan med svojimi, večkrat revnimi verniki; pogosto mu marsikaj manjka, kar življenje lajša, za to mu je pa toliko večje plačilo ljubezen in vdanost njegovih ovčic, in ker si je svest, da ga čaka plačilo v večnosti.

*) Vsak misijonar v tem misijonu spada vedno k provinciji, iz ktere je prišel; ako bi zavoljo starosti ali bolezni ne mogel delati, ima pravico tje poverniti se in provincija ostane zavezana zanj skrbeti. — Akoravno imamo mi vse pravice drugih misijonarjev, se jih navadno ne poprijemamo, hodimo vedno v redovni obleki itd.

Sedanje postaje po zimi nimajo težavnega dubovskega pastirstva, razun kakih dveh; po leti pa ko gre Švicar s svojo čedo na planino, je včasih treba iti previditi po 4—5 ur daleč; vendar ne velikokrat, ker na planino gredo le mlajši in terdnejši ljudje. — Po zimi je vsaka postaja zedinjena tako rekoč v eno samo družino, zakaj zjutraj k maši in zvečer nekoliko pred angelovim čiščenjem k rožnemu vencu pridejo skoraj vsi skupno v cerkev. Popred so bili misijonarji tudi učeniki v šoli; pozneje je pa kantonska vlada oskerbela svetne učenike, kateri pa nič ne sanjajo o tem, da bise Cerkve znebili. Akoravno je tukaj samo po zimi šola, se otroci vendar precej učé, zakaj Roman ima bistro glavo, zlasti za jezike. Zraven maternega jezika se v šoli učé tudi nemškega.

Naj bolje pri naših kat. Romanih je pa njih vdanost do sv. Cerkve in do papeža, njih hvaležnost do Boga za veliko dobroto kat. misijona, ktera se večkrat razodeva z besedami: „Hvala sv. Karolu Boromeju in našim očetom, ki so nas obvarovali večne pogube.“ „Sche fussen buc ils aultreverends Paders Capuziners, nus essen tuts sventi reivels en tiemps et entanla perpetnadat.“ To je: Ako bi ne bilo prečastitih oo. kapucinov, bi bili mi vsi časno in večno nesrečni.“ —

Ker sem se po veliki noči podal na svojo iz Rima mi odločeno postajo k sv. Mavriciju, „St. Moritz“, bode prilika pozneje poročati od tam, kar bo znamenitega.

St. Mavricij je namreč v poslednjem času vstanovljena misijonska postaja našega reda.

Z Bogom!

P. M a k s.

Ogled po Slovenskem in dopisi.

Iz Ljubljane. Volilni shod v Celji 25. majnika je odvernili avstrijski „pravni program“, se izrekel za „Narodov“ program, še postavil na stališče novih šolskih postav, za posiljeno obiskovanje šol itd. Govorilo se je med drugim, da z novo šolsko postavo je vstvarjena terdna podlaga za ljudsko omiko, da v pravnem programu so nekatere točke, ki naravnost nasprotujejo „narodnemu programu“, nekatere pa sploh človeškemu napredku in svobodnim načelom, in da med temi je točka o šolah. Deržavopravni program, češ da, „hoče odpraviti, kar je dobrega v sedaj veljavnih šolskih postavah. (Kaj neki je tisto dobro?) Šola bi morala zopet priti pod izključljivo oblast duhovnikov. (Kdaj pa je bila pod njih izključljivo oblast?) ... Treba je, da se vsak človek učí; ako neče, pa mora posilno tudi proti volji starišev v šolo (po „špartansko“, je-li?). Deržavopravni program zagovarja načela, katerih noben narod ne more sprejeti, ki si želí omike in svobode.“ Take strele so letele iz nekterih liberalnih ust.

Prav je, da so naravnost povedali svoje misli, če tudi nobeden nič dokazal ni, da jasno vemo, kaj če ta „narodni program“.

Kaj pa je tisti deržavopravni program, ki je nekterim „liberalnim gospodom“ tako odveč? Avstrijski deržavlani iz vsih dežel našega cesarstva se hočejo zedinjeno poganjati za pravico na vse strani, bodi si v verskih, deržavnih, ali družih rečéh, bodi si v kateri koli deželi. Posebno je tudi njih namen tistim nasprotovati, kateri hočejo pravice zatirati, s tim tudi cesarstvo samo lahko v nevarnost spraviti. To ni nič novega in nič posebnega, še manj „škodljivega“.

Kaj pa zahteva deržavopravna stranka v oziru na šole, da tako strašno nasprotuje „omiki“, „svo-

bodi“, „sploh“ človeškemu napredku“, in da hoče „odpraviti, kar je dobrega v sedanjih šolskih postavah“.

Avstrijska pravna stranka se poganja za to, da šolske zadeve v vsaki deželi vstanovi in vravnava deželni zbor, poterjevanje teh vredb pa gre vladarju. Šolstvo tedaj ne spada med občne deržavne zadeve, to je, ne gre v deržavni zbor, ampak v deželne zbore. Razmere v našem cesarstvu so tako različne,* da ne gre vse po enem kopitu.

Pravica do šole gre staršem (družini), Cerkvi in deržavi. Staršem gre ta pravica po natornem pravu, ki jo imajo do svojih otrok in njih odreja. Ta pravica je nedotikljiva, noben človek ni opravičen je staršem jemati. Ko starši otroke izroče učeniku, ko jih v šolo dajejo, je šola njih namestnica, nima pa zato pravice do otrok.

Cerkev ima pravico do šole kakor velika od Boga vstanovljena naprava za odgojo človeškega naroda. Ta Cerkvina pravica je izvirna in lastna, ki se mora zlasti in posebno obračati na spodraščajočo mladino. Kolikor bolj pa je in mora biti Cerkev v nepretergljivi zvezi s starši in vsem človeštvom kakor odgojiteljica, toliko večji vpliv in pravico mora imeti tudi do mladine in njene odgoje. Kdor bi to tajil, on tají keršanstvo, in s takim v keršanskih deželah ni nič več govoriti, če tudi molčimo še o tem, da Cerkev je začetnica šol, iz česar ravno je še bolj očitna njena pravica do njih, in da skor čisto vse vstanove v prid šol so se zgodile s tem namenom, da naj se mladina cerkveno in versko odgojuje.

Deržava ima pravico do šole iz tega ozira, da bodo iz mladine tudi deržavi koristni udje.

Deržava bi segala v cerkvene pravice, ako bi si prilastovala naj viši nadzorstvo nad vsem in celim učilništvom; Cerkev bi segala v deržavino pravico, ako bi najvišje nadzorstvo čez svetne stvarine izločljivo sebi prilastovala. Cerkev se ni še nikoli izključljivo pravice do šole sebi prilastovala; nasprotno se je godilo od strani deržav skor povsod v novem času.

Po pravnem programu si deržava izločljivo pravico prilastuje do šol in se pravice staršev dotakne, ako šole naredi brezversko, ako vse šolstvo vravná in vodi sama brez ozira na pravice staršev in starše verh tega še sili, da morajo otroke v njene in le samo v njene šole dajati; — ako šolski davek pobira in pri posilni šoli (Schulzwang*) učnino obrača za brezverske šole. Šolska sila in pa učnina se daste opravičiti le ako so verske (konfesionelne) šole. — Deržava se dotakne pravice soopravičene Cerkve in si prilastuje izločljivo pravico, ako šole odtegne nadzorstvu in vodstvu cerkvenih organov; ako le sama določuje, koliko časa naj se obrača za verski nauk; ako sama zapoveduje, prepoveduje in meri verske vaje, ki so ravno tako potrebne, kakor versko podučevanje; ako šole, ki bivajo kakor verske, spreminja v brezverske; če tako vravná, da so otroci primorani v brezverske šole hoditi, ker napravo ali pa ohranjenje verskih šol z mnogoterimi vravnami preveč obteží, zapoveduje, da otroci morajo hoditi v

* D. Vošnjaku je lahko govoriti za „Schulzwang“, splošno posilno obiskovanje šol; treba pa bi bilo, da mnogim otrokom perutnice „vstvari“, kajti mnogi so po 1, 2, tudi 3 ure deleč. Pa še družih čudežev bi se potrebovalo tam, kjer je pri hiši po 6—14 živinčet pasti, 2—3 otroke varovati, en otrok za šolo, kateri morebiti že puško nosi, davkov silo plačevati, letine slabe, za delo pa komaj kdo še zraven očeta in matere. Kdor pozna življenje po kmetih, je prepričan, da za „Schulzwang“ je lažje dohtarjem govoriti, kakor pa ubogemu kmetu in delavcu take postave spolnovati.

brezverske šole, šolski davek tako povzdigne, da ni več moč napravljati verskih šol; ako vstanove in premoženje verskih šol za brezverske obrača.

Pravna stran tudi naravnost izrekuje, da v teh in tacih ozirih v sedanjem šolstvu ni vse na pravem stališu, in toraj terdi, da pravica zahteva mnogotere prenareje in preméne v šolskih postavah, se vé, da po postavni poti, kakor vselej.

Opcmniti zamoremo tudi to, kar so zagotavljali gospodje, ki so pri celjskem shodu bili pričujoči, da namreč ni bilo tam poldrug sto zbranih, kakor se je pisarilo, ampak veliko manj, morebiti kaka polovica tega, in pa da se je tudi tako imenovanemu narodnemu programu nasproti govorilo ter je bilo dosti pričujočih družih misel.

Kar se tiče pa pravnega programa, smemo le zadovoljni biti, ako se poštenjaki na Tirolskem, gornje-Avstrijskem, Predarlci in drugod saj po naj večem delu vjemajo v svojih zahtevah s tim, kar tudi mi zahtevamo. Če bomo povsod le drobili, tergali in razmetavali, ne da bi zedinjali, potlej bojo lahko povsod nasprotniki še zmiraj za mizo: Slovenje pa s svojimi pravicami za vrati korenje stergali.

Narbolj nespametna misel je pa ta, da bi to narode v napredku zadrževalo, ako Cerkev svoje pravice vživa. Vsa zgodovina čisto in ravno nasprotno kaže; kjer koli se je Cerkev terla, tam je oliko propadla, tako v Afriki, v Palestini, v silo velikem delu Azije. Po Ameriki Cerkev narode iz divjaštva vzdiguje, kar bi se ne moglo goditi, ako bi misijone prepovedali, kakor jih zatira bizmarkovstvo in kakor jih želé odpraviti tudi razni „tagblattarji“ in „pseudoliberalci“.

„Veritas odium parit. Resnica očikolje“, v teh besedah je vsa skrivnost, zakaj se liberalstvo vjeda, kedar se tudi Cerkvi njene pravice „vindiciirajo“.

Pristavek. Po poročilih „Slov. Gosp.“ in „Novic“ ima ves shod drugo lice, kakor pa sta ga nalikala „Neue fr. Presse“ in „Slov. Narod“, po katerem smo posneli citate, ki so v začetku tega spisa.

Vsi Vošnjakovi predlogi so po teh naznanilih jetiko dobili, in bistroumni kmet in župan Vívoda je 4 dohtarje v žakelj djal. Slovenci iz Savinske doline se niso izneverili bratom na Kranjskem in Slomškovemu spominu. Pričujočih je bilo veliko, veliko manj kot so poročevali. Iz vse gorenje Savinske doline ni bilo nobenega zastopnika. — Iz Maribora ni bil vabljen nobeden iz pravne stranke.

— (*Inteliganc — kapital — internacional.*) Dobro je znano, kolik lagoj je pred nekaj časom neprenehoma gonil Tagbl. z „inteligencijo“ in s „kapitalom“, ktera zastopati se je ponašal. Tu je bilo bahanja do gnjušenja, in po drugi strani pa zaničevanja dokaj do katoliške družbe z njenimi kuharicami, zoper procesije, zoper adrese za papeža in druge cerkvene in katoliške skazovanja itd. Temu napuhu so bile tudi prav po volji skupščine in derhali, kadar so se derle zoper Cerkev, samostane in duhovstvo, po volji odpadniki, kakor Dollinger, tisti „sauber“ Anton itd. O mnogih prilikah smo „inteligenciji“ in „kapitalu“ pravili, da Tagblatt je njih slab patron, in da derhal, nad katero se veselé, se bode vzdignila tudi zoper „bogatine“, zoper „gospode“, zoper svetno oblast. Svarila katoličanov so bile bob v steno, — ali spolnovati so se pričele hitro. Po mnogih mestih so se prikazovale in se prikazujejo čudne znamenja, o čemur smo že sem ter pisali, tudi povedali že program rudečkarjev. Poglejmo danes, kaj se v Rimu godí v tem oziru.

Omenili smo že, da je policija v Rimu zasačila rudečkarško zakletstvo in v kot spravila šest rudeč-

karških načelnikov; dobila je tudi v roke prav veliko število pisanj, ki njih namene razodevajo.

„Libertà“ pripoveduje, kako so bili ti rudečkarji hudi in razdraženi; ko jih je policijstvo seboj vabilo, niso vbogali, temuč so kričali, ropotali, oporekali, kakor da bi bili voljni zbuditi malo hrupa. Res se je bila zbrala množica ljudstva pred hišo, vendar nihče ni z mezincem ganil njim v pomoč, ko so jih peljali iz hiše. — To je navada liberaluhov, da bučé tudi v svojih časnikih, kakor da bi bil vesoljni svet z njimi, dasiravno noben človek zanje nič ne mara. Zasačeni papirji so oklici, vabila, pobotnice, listi, registri, in pravila. So pa pravila združevanj za celo Evropo, pisma raznih italijanskih družb, med drugimi od neke „molčeče družbe“ (del Silenzijo), ki ima sedež v Rimu. Vse pisanja sklepajo z besedo: „Srečno, predragi tovarš v brezvladji in v komunizmu!“

Vedno in s čudnimi znamenji si nabirajo novakov za „svobodo!“ Za novake imajo natisnjene listine, ktere morajo pristopniki podpisati. Na eni strani je zakletev ali prisega, ki novinca vversti v družbo itd., na drugi strani pa nekak rudečkaršk katekizem, v katerem je razlagano, kdo je proletarijar ali derhalnik. In da veste gospodje, v tem katekizmu, kolikor ga „Libertà“ nateza, ni besedice več o „klerikalcih“ o „Cerkvi“, papežu“, zoper ktere kričijo vaši listi in zoper ktere so kričale tudi derhali na Dunaji, v Gradcu, v Rimu in in drugod; tam je na dnevnem redu: proletarijar v nasprotji „kapitalu“, pa „štrajki“, „rogovilstvo“, „komunizem“. Njih katekizem ima dva naj viši pomočka: kujanje in kljubovanje (štrajki, opušenje dela), in pa rovarstvo. Od kujanja do rovarstva, brezvladja, komunizma jim je le ena sama stopinja.

In kdo so rudečkarjem delavci! Delavci niso advokati, ne agenti, ne žurnolisti (akoravno nekteri rudečkarjem tako pridno v roke delajo), ne ministri, ne starašine (senatorji), ne poslanci, ne kralji, ne cesarji, tudi kmetje ne, „akoravno je kmet pošten in spoštovanja vreden človek, vendar ima kaj braniti in ne prenaša trincštva kacega gospodarja.“ Vsi delavci, pravi, se morajo kujati, in obeta, da bojo kujavci odškodovani iz „uporne blagajnice“, ki se zbira iz tedenskih doneskov od delavcev. (Toda, če se morajo vsi kujati, od kod bojo pa plačevali tedenske doneske?) V Rimu je kacih 800 družnikov, od katerih je pa le kaka četertina Rimljanov.

Odbor je iskal se tudi po družih laških okrajinah razširiti. Ena glavnih delavskih družb je že predloge rimskega odbora z gnjušenjem zaver gla, in sploh laški internacional ima malo „patakonov“, znamenje, da tudi malo udov. Tudi španjsko rudečkarstvo ni bolje podkovano, ker je pri laškem prosilo becev, pa nič ni dobilo.

— **Raznoterosti.** SCLatla! PrIDie kaLsenDas IVnIas CeCIDerVnt nIVes. — B. C. — Letošnji majnik se je po aprilovo obnašal, zadnji dan pa je bil tako zdijval, da je bil tudi ljubljanskim streham dal bel klobuk. Binkoštno jutro se je vse lepo vravnalo in od takrat naprej je lepo vreme. —

Preteklo saboto so pokopali Franceta Cimpermana, prav pridnega osmošolca ljubljanske gimnazije in že dobro izurjenega pesnika. Več prav čednih pesmic v Danici ostane neugasljiv spominek njegovega dobrega katoliškega duha. Bog mu daj večni mir!

Milosti za mesec rožnik. Po več krajih je navada celi mesec rožnik posvetiti Jezusovemu presv. Sercu. Od veliko krajev so bili toraj prošeni sv. Oče za kake milosti o tej priliki. Sv. Oče so dobrotno sprejeli te prošnje in podelili so za vsak dan sedem lét, enkrat v mescu pa pod navadnimi pogoji popolnoma

odpustke vsim tistim, kateri z očitnimi ali pa osebnimi molitvami in opravili najsvetejšemu Sercu ta mesec čast skazujejo. Namen sv. Očeta je, da se po zmožnosti zadostuje za krivice in žaljenja, ki se v tih hudih časih delajo Bogu in Zveličarju našemu. Odpustki se zamorejo obrniti tudi za duše v vicah. Papežovo pismo (breve) od 8. maja 1873 se ne bode razposlalo, velja pa za vselej brez kacega prideržka. Podpisan je kardinal Barili.

Polemiško. — „Entgegnung auf vier Artikel der Wiener „Allgem. Lit. Ztg.“ betreffend die Schrift: „Zur Reform der theol. Studien in Oesterreich“. (Graz, bei Ul. Moser.) — Ta nova brošurica gosp. dr. Stanonika na 28 straneh gostega tisa ni le mična za bogoslovce in tiste, ki so brali njegovo pred malo meseci na svitlo prišlo knjižico: „Zur Reform d. theol. Studien“, ampak za vsacega, kdor se hoče prav živo prepričati, s kakošnim orožjem se vojskujejo cerkveni sovražniki. Na tanko tisto taktiko najdeš v „Allg. Lit. Ztg.“ zoper dr. Stanonikov spis: „Zur Reform“, kakor jo nahajaš po vsih liberalnih časnikih kterege koli jezika zoper Cerkev in resnico. Ti ljudje slepi z besedami, kar ovreči ne morejo; prevračajo stavke, besede in njih pomen, ker jim naravnost v okom ne morejo; kosmato in neotesano zmerjajo, psujejo in krivijo nasprotnika brez vse sramožljivosti; in kadar so se naropotali in ves žolc izlili, potlej pripovedujejo, da njih nasprotniki tako počenjajo, kako da se „jezijo“, kako „neobtesano“ pišejo itd. Kdor je bral, dobro vé, kako spodobno je brošura „Zur Reform“ pisana in lejte! nasprotnik mu očita „Raufmethode der Kneipe“.

Znano je, da naš učenj gopod rojak je v prvi brošuri razodel škodljivost in nespamet tistega liberalnega počenjanja, ki hoče bogoslovce iz njih mirnega zavetja v posvetnjaške šole pregnati, da bi le samo poslednje leto bili v semeniši in bi, kar je mogoče, nar manj cerkvenega duha si prilastili. Kdor morebiti v prvo ni vedil prav ceniti one brošure in zvičajnosti nasprotnikov, se jo bo ceniti učil iz druge brošurice, ktera bodi gorko priporočana.

Lokalni „krah“. Neka „babura“ slepári okrog, in z zvičajmi in lažmi poskuša izvabiti denarjev in družih reči. Osebito pazi na p. t. duhovne, in marsikaj ji je prav dobro znano. Prisiljen sem objaviti te verstice nekaj zato, da bližnjega škode obvarujem, vzlasti pa zato, ker sem 2. junija iz zanesljivega vira izvedil, da je omenjena babura poskušala v nekem kraju dobiti denarja na moje imé.

Pozor tedaj! Kajti tudi mene je — po dohtarsko povedano — „s svedrom oderla“ za 5 gold.

Na Šmarini gori, 3. junija 1873.

Fr. Štrukelj,
kaplan.

Pod Gradom. — 31. maja. — Dolgo se nas je ogibala nemila smert. Še nekaj čez leto dan naj bi bila čakala, in vsi součenci bi bili obhajali svojo preimennitno petindvajsetletnico. Ali Bogú je dopadlo, da je poklical svojega zvestega služabnika g. Jurija Matek-a, izmed nas sošolcev pervega, ter nas druge resnobno opominja, da bodimo vsi zmiraj pripravljeni. Akoravno ga součenci nismo mogli spremiti k njegovemu grobu ter mu ne skazati svoje ljubezni tam, kjer je veči del lét svojega sv. mašništva preživel; vendar vsi molimo zanj po oblubi, ktero smo storili leta 1849, da za vsacega umerlega součenca naj opravimo po dvé sveti maši ter se njega še posebej spominjamo pri tej naj svetejši daritvi. Kako dobro dé človeku misel: moji nekdanji prijatelji bodo molili za-me!

Bog bodi milostljiv dobremu g. Juriju, ki je prav veliko dobrega storil, akoravno vedno bolehen; zlasti še na skrivnem uboge podpiral, in le Bogu je znano, koliko je revežem izdal. Zato mu mili Bog daj krono nebeško; in ker se je prvi ločil izmed nas, naj tudi prvi pred sedežem Božje milosti prosi za nas druge, da se tam v večni domovini snidemo vsi; ker se tukaj v tej solzni dolini vsi skup več vidili ne bomo!*) R. I. S. P. Janez.

S Kranjske gore, 2. junija. Vže je bila oznanjena v vašem precenjenem listu smert gorečega duhovnika č. g. Jurija Matek-a, kaplana v Kranjski gori. Naj dodám onemu kratkemu poročilu nekoliko natančnejega o ranjcega gospoda zadnjih trenutkih in o pogrebu, ker menim, da bo vstreženo s tim vsem njegovim znancem in prijateljem.

Ko blisk švignil je v jutro 29. maja po Kranjski gori glas: „Gospod Juri so umerli!“ Znano je, da je imel ranjki že od mladih nóg hudo božjastno bolezen, ktera ga je nadlegovala prav pogosto. Kolikokrat je sam rekel: „Zvila me bo enkrat moja bolezen tako, da se bom še le v večnosti zbrihtal“. In res! Večer pred smertjo (28. maja) je še spovedoval in kakor vsaki dan z največjo gorečnostjo šmarnice opravljal; pač se mu ni pozdelo, da jih obhaja zadnjikrat v naši farni cerkvi. Zdrav kakor sploh se podá k počitku in zdrav vstane zopet v jutro 29. maja. Preden bi bil imel iti maševati, poklekne po navadi na klečalnik odpraviti jutranjo molitev in se pripraviti k sveti maši. Toda med molitvijo ga napade božjast, zadene se (kakor vsi mislimo) v omotici in nezavednosti ob klečalnikov rob (vsaj sterta kost na levi strani čela nas sili tako razlagati vzrok smerti) — ravno na sence — in se zgrudi na tla. Lahko si mislite strah preč. g. župnika, ko zavpije dekla v kaplanova sobo stopivši tresoča se in trepetoča: „Gospod Juri bodo umerli!“ Hitro prihité k umirajočemu in mu podelé zakrament sv. poslednjega olja; precej po tem je zaspal v Gospodu. Vse to se je godilo v pičli četrti ure.

Pri tej polni kupi britkosti imamo vendar sladko tolažilo v tem, da je — kakor vsi upamo — grozovita smert gospoda pripravljenega našla, akoravno ga je zasačila prav po tatinsko. Rajnki je delal pri nas 20 lét in 70 dni z lepim ukom in zgledom kot pravi mož po Božji volji. Posvečen l. 1849, je bil eno letu v Šentjerneju pri Kostanjevici in 2 leti v Kolovratu za kaplana; ves drugi čas v Kranjski gori.

29. in 30. maja je vrelo ljudstvo iz cele fare kropit gospoda Jurija, ki je ležal ves čas v mašno obleko napravljen s biretom na glavi in s kelihom v roki, bél ko vosek, na mertvaškem odru. Pogreb je bil zadnji dan maja in sošli so se naslednji gospodje spremiti ga k večnemu počitku: Preč. gg. župniki iz Jesenic, Dovjega in Bele peči, č. g. kaplan z Grada, domača dva gospoda in en bogoslovec. Izverstni nekrolog domačega g. kaplana je moral pač do solz ganiti vsakega poslušalca. Tako smo položili med tužnim petjem, milim zvonjenjem, solznim očesom, — tugujočim srcem preljubega gospoda Jurija v černo zemljo. Naj ne omenjam natančnejše njegove gorečnosti in vnéme v deljenji nebeških skrivnost; obernem naj mesto tega z gospodom govornikom na pokopanega gospoda Jurija besede Malahija preroka: „Postava resnice je bila v njegovih ustih, in krivice ni bilo najti na njegovih ustnicah; v miru in v pravici je z menoj hodil in veliko jih je odvernol od krivice“. — Bog mu daj večni mir! L.

*) V predzadnjem listu iz Podgrada je pomota, da je Podgrajska podfara stara 31 lét; bere naj se 81 let.

Goriško. Nova katol.-politiška družba „Gorica“ je že do 15. maja štela 366 udov, tedaj nad polovico več kot liberalna „Soča“, in še vedno raste. —

Uni petek je v Gorici četrta ure dolgo šla za oreh debela toča, in še debelši, ter je pokrila zemljo za 2—3 palce na debelo. Vse po vertih je potolčeno in poklesteno. Sreča vendar, da je toča strahovala le samo mesto in predmestja; bližnjih poljan ni skor nič zadela.

Smarnice v nadstoljni cerkvi so bile dobro obiskovane in vsakdanji govornik o. Saccardo S. J. je v vsakem oziru zadostoval sprejeti nalogi.

„Eco del Litorale“ pripoveduje, da mesca majnika je blizo nadstoljne cerkve umerl sedemdesetletin mož, h kateremu je duhoven trikrat poskušal priti, pa ga ni pustila k njemu njegova hči. (Je že pa spet ne mara kokljasta vraža, da bo potlej zato umerl.) Vender je stala na mertvaškem listu laž: da je bil previden „z verskimi tolazili“. — Taka se je tudi že drugod zgodila. „Verske tolazila“, „conforti religiosi“, „Tröstungen der heil. Religion“ so od Kristusa postavljeni zakramenti, in komur jih domači, morebiti celo lastna žena ali otroci niso privošili, naj se vsaj nikar ne lažejo pri mertvaškem odru umerlega, čigar duša je morebiti zgubljena zaradi njih nejevere. Svet je čuden; za sramoto sicer spozná, ako človek umerje kakor živinče, in se laže, verskih tolazil in pomoči pa vendar svojcem v nar večji in zadnji sili ne privoši, ko so je čez vse nar bolj potrebni.

Razgled po svetu.

Avstrijsko. Iz zanesljivega vira hoče vediti „Vaterld.“, da Bizmark in Gorčakov sta v prvi polovici majnika v Petrogradu obravnavala, kako bi Avstrijo delila. Ne verjamemo, da bi prekanjenca kaj tacega dala komu vediti, ako tudi bi bila res kaj barantala; toliko pa je gotovo, da naj zadnji čas je, naslanjati Avstrijo na može, kateri so na vse strani zanesljivi, ker dandanašnji je dosti tacih, ki ne zobjejo le samo želoda in koruze, ampak tudi dežele in narode, in ki nikoli niso siti, dokler ne počijo. Dve veliki dolžnosti se tukaj razodevate: 1. skazovati zvestobo svoji veri, in 2. cesarju in domovini.

Prvega tega mesca je prišel na Dunaj ruski car z velikim spremstvom in je bil sprejet od našega cesarja s cesarskim dvorom in drugimi velikaši med velikimi svetličnostmi in dvorljivostmi.

Spis iz spodnje Avstrije v „Vaterlandu“ dokazuje, da „nepravi katoličani“ so krivi, da katoličani zmagati ne morejo, in budi vse dunajske katoličane, da naj se oserčijo za dobro reč, kakor so se v Belgiji, raj pridejo o pravem času volit in volijo naj v prid katoličanstva, ne pa v prid našim sovražnikom. — To velja povsod. Serčnost tedaj za dobro, ne pa za hudo! —

Ogersko. V Jagru (Agria, Erlau) je 31. maja umerl ondotni vikši škof Adalb. (Bela) Bartakovič. Rojen je bil 9. apr. 1792 v nitranski škofiji (Slovak); bil je 33 dni še stareji od papeža Pija IX. Vikši škof jagerski je postal l. 1850. V dan smerti zjutraj je prejel sv. zakramente. Potem je vstal še s postelje in je pričujoče kanonike in številne duhovne z ginljivimi besedami opominjal, da naj tudi zanaprej bodo stano vitni v močni veri, v edinosti in bogoljubnem življenji. Potem jih je blagoslovil in razšli so se med jokom in močno ginjenji.

Francosko. Nova francoska vlada daje svetu dokaj opraviiti. Listi, ki se jim dozdeva, da se poganjajo za „svobodo“ in „omiko“, so oboroženi s kolmi, le ne zoper „monarhiste“, ampak tudi zoper tiste, ki od novega pre-

vrata kaj boljšega pričakujejo. Mak-Mahón, sam poštenjak, da mu sovražniki nič očitati ne morejo, si je izvolil ministerstvo tako, da francoski katoliški listi njem vgodno govore, in so trezni Francozi z njim zadovoljni, kakor piše „Unità“.

Posebno zaznamljivo je to, kako je minister za zunanjestvo Albert vojvod pl. Broglie, kakošnih misel je o Rimu in papežu. Že l. 1860 je Broglie o tem razodel svoje misli, iz katerih se kaže, l. da Francija je zadolžena nad oropanjem sv. Očeta in da jo vežejo toraj prav tehtne dolžnosti; 2. da pri kakem boju med popežem in rovarstvom bi Francija ne mogla ostati nobenostanska; 3. da časno papežev gospodarstvo je neogibljivo potrebno za njegovo samostojnost, in da ta papeževa samosvojnost (neodvisnost) ni le samo v korist katoličanstvu, ampak tudi Franciji, in se tiče njene časti in njene pravne svobode. —

— Dopis iz Pariza v „Unità“ pravi: Mislim, da se ne motim, ako terdim, da zvolitev Mac-Mahona za predsednika hoče toliko reči, kakor odpraviti breme, ki je stiskalo srce vsih tistih, ki so se skoz osemdeset let učili studiti revolucije. (Zato se ni čuditi počenjanju rogovilskih življev.) Pervikrat je čez leta in leta, da se je globoko segajoča spremena v vladni vodbi zgodila brez uličnih rohovšev, brez le enega strela iz puše. — O sedanjem ministerstvu sploh se piše iz Pariza v „Vtld.“, da katoličanja morajo imeti do sedanjega ministerstva večje zaupanje, kakor do vsih, kar jih je bilo od 30 let. — Ako se pomisli, kakošno zmiraj večje razdjanje je na Laškem, na Španjskem in drugod, da ne ene vlade ni, ktera bi bila s celim srcem prijazna katoliški reči, in da brez tega ne bo pokoja, — potlej se ni čuditi, ako katoličani in vsi prijetljivi reda veselje razodevajo nad tem, da je prišel na predsedni stol mož, kteremu se prišteva, da ima vero in moč red vstanoviti. Ni se čuditi besedam v „U. catt.“: „Dve leti žalostne skušnje ste nam pokazali zadosti, da vele-zmožen pa brezversk mož ne more vstanoviti sreče kersanskemu narodu.“ Kaže nekoliko, da se stanje na boljše okrene, zato so demokrati silo nasajeni, vse jim je izdajstvo. Ko so oropali sv. Očeta po tatinsko in izdajsko, ko je poprej Garibaldi s svojimi tolovaji dežele ropal, to se ne vžiga za izdajstvo; izdajstvo je le, če kak žark tudi čisto po postavi takó posije, da bi se imelo za Cerkev in njene pravice na bolje zasukniti!

Rimsko Sv. Oče so zmiraj terdneji in neprenehoma sprejemajo zaslišanja, vmes prav mnogih oséb. Ruska carinja z visokim spremstvom je bila večkrat v Vatikani.

Japonsko. Naznanuje se, da blizo 2000 kristjanov domačinov, ki so bili pred tremi leti zavolj sv. vére pregnani v najzadnje okrajine ondotnega cesarstva, je zdaj dobilo privoljenje brez pogoja verniti se v svojo domačijo. Bog daj, da se poterdi, in da bi bilo stanovitno.

Dobrotni darovi.

Za sv. Očeta. Polhograška duhovnija iz sinovske vdanosti sv. Očetu 47 gl. 54 kr. — K. Poglajen 6 gl. 50 kr. sr. v tol. — N. A. l sr. gl., prosi blagosl. za srečno pripravo na smert.

Za Kalvarijo in cerkev sv. Jožefa. Neimenovana 4 gl. **Za varhe Bož. groba v Jeruzalemu.** Iz Verhnike 10 gl. — Iz Logatca 5 gl. 50 kr. — Iz Horjula 5 gl. — Iz Polhovega gradca 7 gl. — Z Rovt 3 gl. — Iz Borovnice 2 gl. — Iz Hotederšice 2 gl. 50 kr. — Iz Černega verha 2 gl. 40 kr. S Podlipe 2 gl. 10 kr. — Z Zaplane 2 gl. 5 kr. —

Pogovori. G. J. Tr. v Wab.: 29. maj. došlo iz Berlina 113 gl. a. v. v znani namen.